

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 29.5.2015 г.
COM(2015) 233 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА

**за функционирането на преходните разпоредби относно свободното движение на
работници от Хърватия (първи етап: 1 юли 2013 — 30 юни 2015 г.)**

{SWD(2015) 107 final}

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1 Цел на доклада

Комисията представя настоящия доклад в съответствие с част 2, параграф 3 от приложение V към Акта за присъединяване на Хърватия от 2011 г. Той трябва да послужи като основа за прегледа от Съвета на функционирането на преходните разпоредби относно свободното движение на работници, който трябва да приключи преди края на двугодишния период след разширяването, т.е. до 30 юни 2015 г.

1.2 Свободно движение на работници

Свободното движение на хора е една от основните свободи, които правото на ЕС гарантира. То включва правото на гражданите на ЕС да се придвижват свободно в друга държава членка, за да работят и пребивават там с членове на семейството си, и правото на равно третиране въз основа на националността по въпросите, свързани със заетостта, и по отношение на данъчни и социални предимства, членство в профсъюзи, социално жилищно настаняване и достъпа на децата им до общо образование, чиракуване и професионално обучение.

1.3 Преходни условия относно свободното движение на работниците

Актът за присъединяване от 2011 г. дава на държавите — членки на ЕС-27¹, възможността да ограничат временно свободния достъп на работници от Хърватия до своите пазари на труда, като го направят зависим от националното си законодателство. Съдът на ЕС системно постановява, че дерогациите от основните свободи следва да се тълкуват стриктно.

Целият преходен период от седем години е разделен на три етапа (по формулата „2 + 3 + 2“). По време на всеки от етапите се прилагат различни условия:

- Националното законодателство на останалите държави членки регулира достъпа на работници от Хърватия до техните пазари на труда през първите две години.
- На 1 юли 2015 г. започва вторият етап на преходния период. Държавите членки, които искат да продължат да прилагат ограниченията през втория етап, трябва да уведомят предварително Комисията за това; в противен случай се прилага законодателството на ЕС, гарантиращо свободното движение на работници.
- Държава членка, която запазва националните мерки в края на втория етап, може, в случай на сериозни сътресения на своя пазар на труда или на заплахата от такива и след като уведоми Комисията, да продължи да прилага тези мерки до края на седемгодишния период.

¹ ЕС-27 са държавите — членки на ЕС, към 30.6.2013 г.; ЕС-15 са държавите — членки на ЕС, към 30.4.2004 г.

Действието на преходните разпоредби приключва окончателно на 30 юни 2020 г.

Освен това държава членка, която е спряла да използва национални мерки и прилага законодателството на ЕС относно свободното движение на работници, може да въведе отново ограничения преди края на седемгодишния период, при наличие на сериозни сътресения на своя пазар на труда или заплахата от такива.

Преходните разпоредби се прилагат само по отношение на достъпа до пазара на труда. След като бъде допуснат до пазара на труда, всеки хърватски работник се възползва изцяло от всички други права съгласно законодателството на ЕС.

Преходните разпоредби не засягат основното право на гражданите на ЕС за свободно придвижване и пребиваване на територията на ЕС съгласно член 21 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Те не се прилагат по отношение на самостоятелно заети работници, които са установени или предоставят своите услуги в рамките на ЕС. На Австрия и Германия се разрешава да прилагат в някои сектори ограничения по отношение на работници, които са командирани от дружества, установени в Хърватия, в контекста на предоставяне на услуги, и са решили да се възползват от тази възможност. Не са предвидени преходни разпоредби за прилагането на законодателството на ЕС относно координацията на системите за социална сигурност.

1.4 Държави членки, прилагащи ограничения през първия етап

Работниците от Хърватия имат понастоящем свободен достъп до пазарите на труда на четиринадесет от държавите — членки на ЕС-27. Държавите членки, прилагащи ограничения, са, както следва:

- Австрия
- Белгия
- Кипър
- Франция
- Германия
- Гърция
- Италия
- Люксембург
- Малта
- Нидерландия
- Испания
- Словения
- Обединено кралство

Тези държави членки изискват като правило разрешение за работа от хърватските работници, макар понякога при опростени процедури или изключения за професиите в определени сектори.

Хърватия реши да въведе реципрочни ограничения за работниците от тези държави членки и изисква разрешение за работа от техните граждани.

2. СТЕПЕН НА МОБИЛНОСТ НА ХЪРВАТСКИТЕ ГРАЖДАНИ В РАМКИТЕ НА ЕС

2.1 Хърватски граждани, пребиваващи в други държави членки

Броят на хърватските граждани, пребиваващи в ЕС-27, е малък² и повечето от тях са там отдавна. През 2013 г., преди присъединяването на Хърватия, те са били около 347 000³ или около 0,07 % от общото население. Повечето от тях са били в Германия (236 900 или 68 % от общия брой на мобилните хървати), Австрия (58 700 или 17 %), Италия (17 200 или 5 %), Обединеното кралство (8 900 или 3 %) и Словения (8 300 или 2 %).⁴

Що се отнася до работната сила, данните от Изследването на работната сила на ЕС (наричано по-нататък: „ИРС“) показват, че през 2014 г. приблизително 229 000 икономически активни хърватски граждани са пребивавали в ЕС-27, където са представлявали около 0,1 % от общата работна сила. Този процент е по-висок от средния, макар и сравнително малък, в Австрия (1,0 %), Германия (0,4 %) и Словения (0,2 %). Във всички останали държави той е бил под 0,05 % или твърде малък, за да бъде достоверно определен.

През десетилетието, предшестващо разширението от 2013 г., Германия, Австрия и Италия са приели основната част (76 %) от потоците от хърватски граждани в трудоспособна възраст.⁵

2.2 Потоците на мобилност от гледна точка на Хърватия

Хърватските граждани, пребиваващи в други държави — членки на ЕС, през 2013 г., са представлявали около 10 % от населението на Хърватия в трудоспособна възраст — един от най-големите проценти в ЕС.⁶ Те са възлизали на около 2,8 % от всички мобилни граждани на ЕС в трудоспособна възраст (между 15 и 64 години), което е повече от дела на Хърватия в общото население на ЕС (0,9 %).⁷

Тези числени данни обаче отразяват главно моделите на миграция преди 2000 г.: 9 от всеки 10 от тези мобилни хървати са пребивавали в ЕС-27 повече от десет години.⁸ След вълна от трудови мигранти от Хърватия за Австрия и

² Малък от гледна точка на държавите на местоназначение, но значителен от гледна точка на Хърватия (вж. точка 2.2).

³ Източник: Статистически данни за населението, Евростат (таблица migr_pop1ctz, последни данни: 1.1.2013 г.), допълнени от други източници за Обединеното кралство и Франция, вж. графика 1. Всички таблици и графики, както и пълни данни за цитираните документи, могат да се намерят в работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия доклад.

⁴ Графика 1.

⁵ Графика 2. Въз основа на ИРС.

⁶ Графика 3. Въз основа на ИРС.

⁷ Данни от ИРС.

⁸ Графика 3: Съгласно ИРС почти две трети (63 %) от хърватските граждани в трудоспособна възраст (15—64 год.), пребиваващи в други държави от ЕС през 2014 г., са се преместили там повече от

Германия през 60-те и 70-те години на миналия век, най-големият приток към държавите от ЕС е бил през 90-те години заради войните на Балканите.⁹ Оттогава потоците са ограничени и през 2014 г. преместилите се преди по-малко от 10 години са представлявали само 1,6 % от населението на Хърватия в трудоспособна възраст — значително по-малък процент, отколкото за повечето държави — членки от Централна и Източна Европа.¹⁰

2.3 Други потоци на мобилност, свързани с труда

Трудова мобилност на хърватски работници е имало и под формата на погранична заетост в съседни държави (Италия, Словения) и на сезонна работа, по-специално в Германия.¹¹

През 2013 г. около 35 000 души са пребивавали в Хърватия, но са работили в други държави, като техният дял е бил около 2,3 % от заетите лица в Хърватия (спрямо 1,4 % през 2010 г.).¹²

Освен това около 8 700 преносими документи А1 са били издадени за командировки от Хърватия в други държави членки през 2013 г., по-специално за Германия (5 400), Австрия (850), Италия (700), Словения (480) и Финландия (380).¹³ Над 90 % от тези документи са били издадени за държави, въвели временни ограничения.

2.4 Потоци на мобилност на хърватски граждани след присъединяването

Макар че присъединяването на Хърватия се осъществи едва на 1 юли 2013 г. и въпреки забавянето при събиране и публикуване на данните за миграцията, наличните данни дават възможност за първоначална оценка на това как мобилността към други държави от ЕС се е променила след присъединяването.

Според ИРС броят на хърватските граждани, живеещи в други държави — членки на ЕС, не се е променил много след присъединяването, но е малко вероятно този източник на данни да отрази в извадката си последните движения. Освен това има, както изглежда, начални данни за повишена активност сред тези, които са били вече в друга държава.¹⁴

Съгласно официални данни на Хърватия¹⁵ броят на хърватските граждани, които са се преместили в ЕС-27, се е увеличил напоследък от 3 216 през 2012 г. до 4 058 през 2013 г. (или +26 %), най-вече в Германия, Австрия и Италия. Официалните статистически данни за емиграцията обаче подценяват изходящите потоци (Vožić, 2007 г.).

И накрая, според набор от данни, обхващащи основните приемащи страни от ЕС¹⁶, има признаци за нарастваща мобилност от Хърватия след

10 години по-рано, а 21 % са родени в настоящата си държава на пребиваване, докато само 16 % са се преместили по-малко от 10 години по-рано.

⁹ Европейски консорциум за интеграция (2009 г.).

¹⁰ Графика 3.

¹¹ Европейски консорциум за интеграция (2009 г.).

¹² ИРС, таблица Ifst_r_lfe2ecomm.

¹³ Графики 4 и 6.

¹⁴ Таблица 6.

¹⁵ Хърватско статистическо бюро (2014 г.).

¹⁶ Вж. таблици от 2 до 5.

присъединяването в сравнение с предходните години. Такъв е по-специално случаят с държавите членки, които вече са приели голям брой хървати и въпреки влезлите в сила ограничения:

- в Австрия хърватското население се е увеличило с 3 340 души (или +6 %) от 2013 г. до 2014 г. поради двойно по-големия приток през 2013 г. спрямо 2012 г.; броят на работещите хърватски граждани е нараснал с 2 000 души (или +10 %) от 2013 г. до 2014 г. и е достигнал 22 450;
- в Германия хърватското население се е увеличило с 22 800 души (или +10 %) от 2014 г. до 2015 г., а броят на работещите хърватски граждани е нараснал с 10 000 души (или +10 %) от юни 2013 г. до юни 2014 г. и е достигнал 108 120;
- в Италия и Словения хърватското население също се е увеличило, но с по-малки темпове и няма данни за повишаване на броя на заетите лица. В Обединеното кралство притокът на хърватски граждани остава ограничен.

Тези държави членки обхващат приблизително 95 % от всички мобилни хърватски граждани в ЕС.¹⁷

Сред държавите членки, които са отворили своите пазари на труда, притокът на хърватски работници остава ограничен както в абсолютно, така и в относително изражение. Най-ясно изразен е бил ръстът в Ирландия (2 091 нови регистрации през 2014 г. спрямо 486 през 2013 г.), като броят се е повишил и в Швеция (броят на пребиваващите хървати е отбелязал нетен ръст от 857 души през 2014 г., което възлиза на +52 %) и Чешката република.

В крайна сметка данните показват, че **досега не е имало голяма разлика в потоците** поради различията в достъпа до пазара на труда във всички държави от ЕС-27, тъй като по-голямата част от лицата, напуснали Хърватия след присъединяването, са отишли в традиционните държави на местоназначение.

Степента на мобилност след присъединяването на Хърватия е малка в абсолютно изражение и по отношение на населението на държавите на местоназначение, особено в сравнение със случилото се след присъединяванията от 2004 г. и 2007 г. От 2004 г. до 2010 г. броят на мобилните граждани на присъединилите се тогава държави в ЕС-15 е нараснал с около 3,7 милиона (увеличение от 2,4 пъти). Най-голямото увеличение на степента на мобилност е станало през първите две години непосредствено след присъединяванията от 2004 г. и 2007 г., като движението през следващите години е било по-малко.¹⁸

3. ПОТЕНЦИАЛНА МОБИЛНОСТ ОТ ХЪРВАТИЯ И ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ МОБИЛНОСТТА

Поради размера на Хърватия като брой на населението (4,2 милиона през 2014 г. или 0,8 % от общото население на ЕС¹⁹) потенциалните потоци от работници към други държави — членки на ЕС, след присъединяването ще

¹⁷ Ако се приеме, че е налице съпоставимост на данните за миграцията на Евростат, ООН и ОИСР с националните административни данни.

¹⁸ CMR (Център за изследване на миграцията), (2015 г.).

¹⁹ Евростат, Статистически данни за населението

бъдат по всяка вероятност сравнително ограничени, поне като % от работната сила в ЕС и в повечето държави на местоназначение.

3.1 Фактори, влияещи върху бъдещите потоци на мобилност от Хърватия

Факторите, влияещи върху потоците на мобилност, са многобройни и са свързани както с благоприятстващи, така и с възпиращи въздействия.

Що се отнася до възпиращите фактори, **анализът на икономическото положение и на положението на пазара на труда в Хърватия сочи някои ясни, но в известна степен отслабващи стимули за преместване в чужбина.** Всъщност БВП на глава от населението в Хърватия е на трето място сред най-ниските в ЕС. От 2010 г. обаче той е започнал отново да расте и е възлизал на 61 % от средния за ЕС през 2013 г. Освен това брутният располагаем доход на домакинствата на глава от населението в Хърватия (по стандарт на покупателна способност) е нараствал постоянно по време на кризата и през 2012 г. е възлизал на 59 % от средната стойност за ЕС.

През 2014 г. Хърватия е била на трето място по процент на безработица (17 %) и на безработица сред младите хора (45 %) в ЕС. Въпреки че равнището на заетост е било на четвърто място сред най-ниските равнища (57 % през третото тримесечие на 2014 г.), Хърватия е отбелязала едно от най-големите годишни увеличения на равнището на заетост (+3,2 процентни пункта).

Делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване в Хърватия, е над средната стойност за ЕС (29,9 % спрямо 24,5 %, 2013 г.).

Заплатата в Хърватия (възнаграждение на един работник или служител) през 2013 г. е била втора по големина в държавите членки от Централна и Източна Европа.

Съгласно Евробарометър от 2013 г.²⁰ причините, поради които хърватите обмислят преместване в друга държава, са подобни на тези за повечето граждани на ЕС: по-висока заплата (80 %), по-добри условия на труд освен възнаграждението (31 %) и трудности при намиране на работа в Хърватия (30 %).

И накрая, по отношение на разпределението между приемните държави, роля имат по всяка вероятност икономическите фактори (напр. процент на безработица, свободни работни места и ниво на заплащане в държавите на местоназначение). Данните от предходните разширявания обаче показват, че разпределението се влияе и от географската близост, културните и историческите връзки и мрежите със сънародници, присъстващи вече в някои държави членки. Това очевидно се потвърждава и в случая с преместващите се хървати.²¹

3.2 Прогнози за потенциалната мобилност от Хърватия

През 2013 г. около 43 % от хърватските граждани на възраст над 15 години са заявили, че „биха обмислили възможността да работят в друга държава —

²⁰ Евробарометър „Вътрешен пазар“, 2013 г.

²¹ Vidovic and Maga (2015 г.). Вж. също данните в точка 2.4 относно главните държави на местоназначение за лицата, преместили се в ЕС.

членка на ЕС, през следващите десет години“ (един от най-високите проценти в държавите от ЕС), но само половината от тях са изразили силно желание да го направят (21 %). Друго проучване, проведено през 2014 г., показва, че около 3,3 % от анкетираните хърватски граждани заявяват, че правят конкретни планове за преместване в друга държава.²² Този процент е повече от два пъти по-висок от процента през 2009 г. (1,5 %).

Прогнозите за нетната миграция от Хърватия към ЕС-27 през периода 2013—2019 г. (въз основа на модел с максимална тежест²³) показват, че тя ще бъде в обхвата от +166 000 (сценарий при запазване на съществуващите ограничения) до +217 000 (ако всички държави членки отворят своите пазари на труда на 1 юли 2015 г.) или съответно от 0,03 % до 0,04 % от населението на държавите на местоназначение. Миграцията от Хърватия в някои от държавите на местоназначение ще бъде по-висока от средната в процентно изражение от населението, но нейният дял ще бъде много под 1 %, като при „максималния сценарий“ той ще бъде 0,55 % в Австрия, 0,34 % в Словения и 0,13 % в Германия. Следователно мобилността от Хърватия след присъединяването ще бъде по всяка вероятност малка, независимо от правния режим за достъпа до работа.

И накрая, прогнозите показват, че разликата между запазване на ограниченията в сила и премахването им от юли 2015 г. възлиза общо на +51 000 хърватски граждани или само 0,01 % от населението на ЕС-27.

Независимо от бъдещите решения относно ограниченията, трите основни приемащи държави (Германия, Австрия и Италия) ще получат вероятно над 80 % от ръста на нетната мобилност от Хърватия.

4. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ГРАЖДАНИТЕ, ПРЕМЕСТИЛИ СЕ ОТ ХЪРВАТИЯ В ДРУГИ ДЪРЖАВИ НА ЕС

Последиците от потоците на мобилност за държавите на местоназначение и на произход зависят от характеристиките на преместилите се лица. С оглед на ограничените данни, в настоящата точка ударението е поставено върху по-широка времева рамка, т.е. върху хърватските граждани, пребиваващи през 2014 г. в ЕС-27 от по-малко от десет години („преместилите се неотдавна“). Те са обикновено млади хора и имат по-висок процент на заетост и по-нисък процент на икономическа неактивност от средните.

4.1 Възраст, пол и образование

От лицата, преместили се неотдавна от Хърватия, 87 % са били на трудоспособна възраст (между 15 и 64 години) спрямо средно 66 % от всички живеещи в ЕС-27. За тях следователно е много по-вероятно да се намират в икономически продуктивен период от живота си, отколкото местното население. Освен това те са по-скоро млади хора, тъй като 62 % от тях са на възраст от 15 до 34 години спрямо само 37 % от населението в трудоспособна

²² Pilar (2014 г.).

²³ Vidovic and Mara (2015 г.). Моделът взема под внимание макроикономическите показатели, географската и културната близост и институционалните характеристики. Нетните прогнози за миграцията се отнасят до гражданите на всички възрасти.

възраст в ЕС-27 (графика 12). Що се отнася до разбивката по пол, делът на жените, преместили се неотдавна от Хърватия (52%), е сходен със средния за населението в трудоспособна възраст в ЕС-27 (50%).

Само около 19% от лицата, преместили се неотдавна от Хърватия, са имали през 2014 г. по-ниско ниво на образование, спрямо 27% от населението в трудоспособна възраст в ЕС-27, докато делът на лицата с високо ниво на образование е бил малко по-малък (съответно 19% и 26%).

4.2 Статут на пазара на труда и професионален и отраслов състав

През 2014 г. равнището на заетост на преместилите се неотдавна лица в трудоспособна възраст е било високо (71,3%), по-специално в сравнение с равнището на заетост в целия ЕС-27 (65,0%). Това се дължи главно на много по-ниския процент на икономическа неактивност (19,4%), отколкото общия за ЕС-27 (27,6%), и на ниския процент на безработица.²⁴ Това потвърждава, че работниците от Хърватия се преместват в ЕС-27 главно, за да започнат работа и може да се очаква, че те ще дадат положителен икономически принос.

Хърватските граждани, работещи в ЕС²⁵, най-често работят предимно в промишленото производство (20%), строителството (12,7%) и здравеопазването и социалната дейност (11,9%).²⁶ Техният брой е голям и в сектора на настаняването и дейностите в областта на храненето (10,4%) и административните и помощните дейности (7,6%).

Общо взето, те са съсредоточени (54%) в професии, изискващи средна степен на квалификация, което отговаря на големия дял лица със средно ниво на образование.²⁷ Около една четвърт от тях работят във висококвалифицирани професии, по-специално като техници и приложни специалисти.

Възможно е ограниченията по отношение на заетостта на получаващите заплата лица да не окажат значително въздействие върху общия поток от работници, тъй като те не обхващат самостоятелната заетост, нито командироването на работници.²⁸ В Австрия броят на самостоятелно заетите хървати е нараснал бързо между 2013 г. и 2014 г. (+772 лица или +56%), по-специално в сравнение с наетите лица (+2 023 лица или +10%).²⁹

5. ПОТЕНЦИАЛНИ ПОСЛЕДИЦИ ЗА ИКОНОМИКАТА И ПАЗАРА НА ТРУДА

5.1 Последници за икономиката и пазара на труда на държавите на местоназначение

Присъединяването на Хърватия е твърде отскоро, за да се преценят последиците от мобилността към други държави членки за икономиката, пазара на труда и фискалната система, но някои фактори говорят за потенциални

²⁴ 5,8% през 2014 г. от всички хърватски граждани, живеещи в ЕС-27, освен родените в своята държава на пребиваване.

²⁵ Данните за секторите и професиите обхващат всички хърватски работници в ЕС-27 с изключение на родените в тяхната държава на пребиваване.

²⁶ Таблица 7.

²⁷ Таблица 8.

²⁸ За предходните разширявания вж. Galgoczi et al. (2012 г.) и CMR (2015 г.).

²⁹ Данни на австрийската система за социална сигурност.

положителни последици на мобилността от Хърватия към държавите на местоназначение.

Характеристиките на преместилите се неотдавна лица от Хърватия, описани в точка 4, показват, че те са се преместили в ЕС-27 главно, за да започнат работа и може да се очаква, че ще дадат положителен икономически принос. Преместилите се от Хърватия са в голямата си част в трудоспособна възраст и по-млади от средната възраст на гражданите в държавите на местоназначение, имат сравнително добро ниво на образование и за тях е много по-вероятно да работят. Това са характеристиките, които съвпадат с тези на мобилните граждани на ЕС-27 изобщо и на преместилите се след разширяването през 2004 г. в частност, за които последиците за икономиката и пазара на труда в държавите на местоназначение са оценени в повечето проучвания като, общо взето, положителни.³⁰ Мобилните работници на ЕС са дали възможност на икономиките на приемащите държави да подобрят комбинацията от умения, тъй като работят главно в сектори и професии, където трябва да се попълни недостигът на работна ръка.³¹ Въздействието на мобилността след разширяването върху процента на безработица и възнагражденията в държавите на местоназначение е по-скоро ограничено, поне в дългосрочен план.³² Що се отнася до въздействието на мобилността на гражданите на ЕС върху фискалната система, проучванията показват, че то е често пъти неутрално и в повечето случаи може да се оцени като положително.³³

5.2 Демографски перспективи, изтичане на мозъци и недостиг на работна ръка в Хърватия

Нетната миграция на Хърватия е била положителна от 1999 г. до 2008 г., но е станала отрицателна от 2009 г.,³⁴ тенденция, дължаща се преди всичко на спада на имигрантските потоци към Хърватия³⁵.

Освен това, както е показано по-горе, размерът на изходящите потоци през последното десетилетие е бил сравнително умерен. Въпреки това потоците на мобилност са се увеличили след присъединяването и мобилността на младите и добре образовани хора може да влоши демографските перспективи³⁶ и потенциала за растеж на Хърватия. Всъщност лицата, преместили се неотдавна от Хърватия, са по-млади от средното население в трудоспособна възраст на Хърватия, а броят на тези с висше образование е малко по-голям.³⁷

От друга страна, през 2012 г. процентът на записванията във висши учебни заведения в Хърватия е бил сред най-високите в ЕС (за лицата на възраст от 20

³⁰ Вж. преглед на проучванията на Европейската комисия, ESDE („Икономически и социални развития в Европа“ — ИСРЕ), 2011 г., глава 6; ЕРС (Център за европейска политика), (2013 г.).

³¹ Европейска комисия, ESDE, 2011 г., стр. 268-276.

³² NIESR (2011 г.). Вж също Martins et al. (2012 г.) и Wadsworth, J. (2015 г.).

³³ Вж. прегледа в ICF-GHK (2013 г.) и по-конкретно, ECAS (2014 г.) и Social Situation Monitor (2013 г.). За въздействието на мигрантите от ЕС и от държави извън ЕС върху фискалната система вж. ОИСР (2013 г.).

³⁴ Хърватско статистическо бюро (2014 г.).

³⁵ Eurofound (2014 г.).

³⁶ От 2007 г. в Хърватия намаляват нетната раждаемост и броят на населението. Що се отнася до застаряването, през 2013 г. коефициентът на възрастова зависимост за възрастните хора е бил под средния за ЕС (27,1 % спрямо 27,5 %), но прогнозите са той да достигне до почти 50 % към 2050 г.

³⁷ Графика 12.

до 24 години)³⁸, нарастващ постоянно почти от едно десетилетие. Това е довело до рязко увеличение на броя на висшистите — от 17 000 годишно през 2003 г. до почти 40 000 през 2012 г. Въпреки това през 2013 г. по отношение на населението в трудоспособна възраст делът на лицата с висше образование в Хърватия е бил сравнително нисък (17 %), балансиран до известна степен от по-малък от средния за ЕС дял на нискоквалифицираната работна ръка (22,4 %) и един от най-ниските проценти на отпадане от училище в ЕС (4,5 %).

Следователно данните за въздействието на емиграцията върху Хърватия не сочат, че тя е причинила недостиг на квалифициран персонал в определени сектори. В спектъра на уменията в Хърватия има свободни работни места, за които липсват квалифицирани работници, които са най-вече сектора на настаняването и хранителния сектор, както и в секторите на образованието и здравеопазването.³⁹ При повечето професии, изпитващи недостиг в Хърватия, той се дължи на липса на технически умения и умения на работното място. В някои случаи има недостиг на опитни специалисти, по-специално в сектора на здравеопазването. Провеждането на нецелесъобразно адаптиране и планиране на капацитетите на регионално равнище също има известна отговорност за установените дефицити.

Нужни са наистина усилия, за да се гарантира, че държавата задържа и привлича необходимата работна ръка, но направените проучвания показват общата значимост и потенциала на трудовата мобилност в ЕС като механизъм за икономически корекции. Потенциалните ползи от хората, работещи в друга държава членка, вместо да останат безработни в своята страна, са също от значение.⁴⁰ Освен това досегашният опит е показал, че потоците на мобилност в ЕС са често пъти кръгови и че мнозина се връщат в своята държава след няколко години, носейки със себе си ценен опит и умения.⁴¹

5.3 Превеждани суми

Една от положителните последици от мобилността на хърватските граждани за икономиката на страната са превежданите суми. През 2013 г. тяхното нетно салдо е възлизло на +702 милиона EUR⁴² или 1,6 % от нейния БВП — шестият по големина процент в ЕС и най-високите нетни преведени суми на човек в ЕС (почти 500 EUR на човек, пребиваващ в Хърватия през 2013 г.). Някои данни сочат, че превежданите суми се използват главно за спестявания и инвестиции, което значи, че те по всяка вероятност ще дадат положителен принос за по-дългосрочен растеж.⁴³ В същото проучване се посочва, че превежданите суми са помогнали да се намали степента, дълбочината и тежестта на бедността в Хърватия. И накрая, счита се, че превежданите суми, наред с възнагражденията за сезонните и пограничните работници, играят значителна роля за компенсиране на отрицателния баланс на доходите от инвестиции.⁴⁴

³⁸ Евростат, Образователна статистика.

³⁹ Европейска комисия (2014 г.), Bottleneck Vacancies in EU Labour Markets (Свободни работни места на пазарите на труда в ЕС, за които е трудно да се намерят достатъчно квалифицирани работници).

⁴⁰ Център за европейска политика (2013 г.).

⁴¹ Eurofound (2012 г.).

⁴² Евростат (2014 г.).

⁴³ Popriženović (2007 г.).

⁴⁴ Европейска комисия (2015 г.) — Доклад за държавата членка Хърватия.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

С оглед на размера на Хърватия като брой на населението и, както се вижда от потоците след 2013 г. и прогнозите за мобилността след присъединяването, бъдещите потенциални потоци от хърватски работници към други държави — членки на ЕС, ще бъдат по всяка вероятност малки, поне като процент от работната сила в ЕС и в повечето държави на местоназначение. Те едва ли ще доведат до смущения на пазара на труда, дори в основните държави на местоназначение (Германия, Австрия, Италия).

Потоците след присъединяването са насочени към традиционните държави на местоназначение въпреки ограниченията, като те са нараснали твърде слабо в абсолютно изражение в няколко държави, отворили своите пазари на труда. Това потвърждава, че потоците на мобилност се влияят от много фактори освен ограниченията, като възможности за заетост, мрежови ефекти и исторически, културни и езикови фактори.

Възможно е ограниченията за заетостта на получаващите заплата лица да не повлияят значително на общия поток от работници, тъй като те не обхващат самостоятелната заетост, нито командироването на работници.

Младата възраст и високото равнище на заетост по-скоро потвърждават, че хърватските работници са се преместили в други държави членки главно, за да започнат работа и че може да се очаква, че те ще дадат положителен икономически принос.

Хърватия търпи известен отлив на свои млади и висококвалифицирани работници, но отнесени към размера и характеристиките на местната работната сила на Хърватия, тези потоци са сравнително умерени, въпреки че са се увеличили след присъединяването. Прежежданите в Хърватия суми изпълняват важна роля за стабилизиране на икономиката, която към настоящия момент е в трудно макроикономическо положение.

Свободното движение на работници е основна свобода на гражданите на ЕС. Временните ограничения представляват дерогация от тази основна свобода. Комисията се надява, че настоящият доклад ще предостави на Съвета необходимата информация за преглед на функционирането на преходните разпоредби и ще даде възможност на държавите членки, които прилагат ограничения, да преразгледат своите решения относно достъпа на хърватски работници до своите пазари на труда. Тя напомня, че държавите членки, които искат да продължат да прилагат ограничения през втория етап (от 1 юли 2015 г. до 30 юни 2018 г.), трябва да уведомят предварително Комисията за това.